

בשבילי הפרשה

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמידי, בוגרי וידידי ישיבת מיר

פרשת כי תצא, תשפ"ה

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD - 7:12	Minneapolis, MN - 7:24
Brooklyn, NY - 7:02	Miami, FL - 7:17
Chicago, IL - 6:56	Monsey, NY - 7:04
Houston, Texas - 7:20	Montreal, Quebec - 7:05
Johannesburg, S. Africa - 5:38	Passaic, NJ - 7:03
Lakewood/Deal, NJ - 7:03	Toronto, Ontario - 7:27
London, UK - 7:22	Yerushalayim - 6:22
Los Angeles, CA - 6:54	Zurich, Switzerland - 7:39

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

כי תבנה בית חדש

בשור"ע סי' רכ"ג קנה כלים חדשים או בית חדש מברך שהחינו. ולקמן סי' רכ"ה ראה פירות חדשים מברך שהחינו אלא המנהג לברך רק בשעת אכילה.

והאחרונים הביאו בשם מאמ"ר ומו"ק ומשיב דבר ועוד שהמנהג גם בכלים חדשים ובית חדש אין מברך עד השימוש ולא כשור"ע שכתב כן רק בפירות.

והנה טעם השור"ע לענין פירות שאין מברך מיד כתב מ"ב כי אין נהנה בראיה, ועוד כתב ערוה"ש דאין יודע מתי נגמר הפרי, וע' רדב"ז רצ"ז כי הרבה פעמים רואה בחוץ, וכל טעמים אלו לא שייכי בכלים, וא"ש דברי השור"ע. וטעם המאמ"ר דה"ה בבית, י"ל כמ"ש אג"מ אור"ח ח"ג ל"ד כי מכבד הברכה יותר בשעת אכילה. (וכעין שמצינו שהחינו ביו"ט מדינא מברך בשוק אלא מברך על הכוס לכבודו. ולדבריו לכא"ה בכלים.

וע' בשור"ע בקנה כלים חדשים לעצמו מברך שהחינו ואם נהנים אחרים עמו מברך הטוב והמטיב. וכתב ב"ה דה"ה בנה בית לו ולבני ביתו מברך הטוב והמטיב, (וכנראה מה שהשור"ע לא הביאו, לא פי' כחיי"א אלא צ"ל שבנה לעצמו לפני שנשא). והביא בשם חיי"א כיון שמשועבד לאשתו ובני ביתו לקנות לה בית לכן הנאתה כפרעון חוב ולכן מברך שהחינו, אך דחה דבריו כי יוכל לשכור בית לאשתו. ובב"ה משיג כי אין חייב מדינא עבור בניו אחרי בני שש, ויש שדחו לענין בני ביתו כי בזה"ז באמת חייב לבניו וכמ"ש אג"מ יו"ד ח"א קמ"ב.

וע' מחזיק"ב רכ"ג כי בני בית טפלים לו ולכן אין חייב הטוב והמטיב, אבל הב"ה לא פסק כן.

(והנה יש נוהגים כמנהג הגר"ז שאין מברכים שהחינו על כלים חדשים. ולכא' שורש המנהג כמו שכתב הרמ"א דברכת שהחינו הוא רשות, ואף שכתב המ"ב דמ"מ ראוי לברך אבל עכ"פ הם נוהגים להקל בברכה שאינו אלא רשות. ולכא' מנהג זה רק לענין ברכת שהחינו, אבל כתב הגר"ז בהל' ברכת הנהנין י"ב י"ב לענין נולד זכר חייב לברך הטוב והמטיב, וכן הליכות שלמה ועוד. וא"כ לכא' בקנה בית לו ולמשפחתו לפי הב"ה בודאי יברך הטוב והמטיב כיון שהוא ברכה של חובה).

הערות ותגובות בלשה"ק או באנגלית יתקבלו
ברצון במייל bishvileihalacha@themir.org

"לשם כך נברא השוחר"

סיפר הגאון הרב משה טורק זצ"ל על הנהגה מופלאה שראה אצל רבו בישיבת 'היכל התלמוד' בתל אביב, מרן המשגיח הגאון הרב חיים זאב פינקל זצלה"ה:

היה זה באמצע שנות מלחמת העולם השנייה, באותם ימים התקשתה הישיבה לתת לבחורים את המלגה שהקציבה להם מדי חודש, מפני שהמצב הכלכלי בישיבה היה דחוק מאוד.

המשגיח, הגאון הרב חיים זאב פינקל זצ"ל היה ממונה על החלוקה. באחד הימים, החליטו בחורים מבוגרים שהיו מראשי החבורה לבוא ולשטוח את טענותיהם בפני המשגיח. כבר ארבעה חודשים שאין חלוקה, תבעו הבחורים מן המשגיח. מובן שהיה זה מעמד מביך והאווירה היתה מתוחה מאוד...

הטונים בשיחה הלכו וגברו, קולות הבחורים גבהו ועלו, אך המשגיח נשאר שקט ורוגע מול הטענות.

והנה, לפתע הוציא המשגיח מכיסו חפיסת סיגריות אמריקאיות יוקרתיות, מצרך נדיר במיוחד באותו זמן, והחל לכבד את הבחורים בסיגריות. הוא נתן להם אש והתחילו לעשן. בבת אחת התפוגג המתח והשיחה המשיכה להתנהל באווירה רגועה ונינוחה.

לאחר שיצאו הבחורים, פניתי אל המשגיח: "רבי, האם מותר לי לשאול שאלה?" הוא אישר לי, ושאלתי: "האין זה שוחד?" השיב לי המשגיח בחיך: "ודאי שזה שוחד! אבל אמור לי, לאיזו מטרה נברא השוחד? האם כדי לעשות בו עבירות? לדיינים אסרה והתורה לקחת שוחד, אבל בשביל להרגיע רוחות? האם לא לשם כך ברא הקב"ה את השוחד, למקרים שכאלו?!"

מתוך ספר 'האבא מסלבודקה'

והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה (כד, ח)

אמר מרן המשגיח הגאון הרב ירוחם ליוואויץ זצלה"ה: ענין מצות הגירושין שאמר שצריכים להתרחק מחבר רע, הוא מגרשה כדי להתרחק מכל רע שמצא סביבו. והחידוש הוא שזה אפי' באשתו שהוא אוהב אותה, אך אעפ"כ אהבתו לא תמנע ממנו להתרחק מן הרע שמצא בה.

לא יעלים עיניו מחמת אהבתו, אלא יתחזק להכרית את הדבר כליל ולא יעמיד עצמו בניסיון.

ה"עולם" מביטים על גירושין כפורענות, מתגרשים מחמת ריב ומחלוקת, ומחמת מידת הכעס. אולם נהפוך הוא, במצב כזה ודאי אסור להתגרש. ואפי' אם אלף פעמים ככה יכעס אין היתר לגירושין. עליהם להתגבר על מידותיהם ולהשכין שלום ביניהם.

כל מצוות הגירושין היא דווקא כשהם בשקט ובמנוחה, וזה הקידוש ה' שבה, שלמרות אהבתם וקרבנתם, כיוון שראה בה דבר רע הרי הוא מתרחק מן הכיעור והדומה לו.

בן סורר ומורה נידון על שם סופו

ויסרו אותו ולא ישמע אליהם (דברים כא, יח), וכתב רש"י ז"ל: "בן סורר ומורה אין חייב עד שיגנוב ויאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין וכו', ובן סורר נהרג על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא, ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות, אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב", עכ"ל.

והוא מדברי הגמ' בסנהדרין דף ע"ב, וכבר ידוע שבירושלמי שם כתב כדברי הגמ' והוסיף "וסופו משכח תלמודו", וכוונת הירושלמי שמשכח תלמודו הוא כפי שמבואר ברמב"ם שאין דברי תורה מתקיימים מתוך אכילה ושתייה, דכדי שיקנה קנין בתורה צריך שלא יהיה שקוע בגשמיות. אך העירו בזה דמה נוסף בזה שמשכח תלמודו לחיוב המיתה שהוא נדון על שם סופו ומלסטם את הבריות, דבזה אין נפקא מינה אם ישכח תלמודו או לא.

ולבאר כוונת הירושלמי נראה עפ"י מה שכבר הקשו, דלכאורה ענין זה של ימות זכאי ואל ימות חייב סותר למה דאיתא בגמ', הביא זה רש"י בפ' וירא (באשית כא, יז) על הפסוק כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם, וז"ל: "לפי מעשים שהוא עושה עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבש"ע מי שתניד זרעו להמית בניך בצמא אתה מעלה לו באר, והוא משיבם עכשיו מה הוא צדיק או רשע, אמרו לו צדיק, אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו, וזהו באשר הוא שם", עכ"ל. וא"כ מה טעם בבן סורר נדון על שם סופו ולא אמרינן לפי מעשיו של עכשיו הוא נדון. וכבר תירצו בזה שבבן סורר שורש העתיד כבר נמצא כעת, משום שסופו הוא דבר ודאי שיהיה מלסטם את הבריות, וא"כ שונה זה ממה שנא' בישמעאל, ששם מצבו העתידי לא היה מונח במצבו כעת, ולכן הבאשר הוא שם לא היה ראוי לעונש, ולא כן בבן סורר דנחשב גם הבאשר הוא שם למצב של מלסטם את הבריות.

ומעתה נוכל לבאר מה טעם הוצרך הירושלמי לזה שסופו משכח תלמודו, דלו היה תלמודו מתקיים בידו, אזי יתכן שהמאור שבתורה היה מחזירו למוטב, ושוב לא מונח במצבו כעת את העתיד. אך כיון שתלמודו לא יתקיים בידו, אזי אין לו תקוה, וודאי סופו מלסטם את הבריות ולכן נענש כבר כעת.

ובסגנון שונה קצת ניתן לבאר, דאף דודאי סופו יתחייב מיתה, מ"מ אם היה לו סיכוי לקנות קנין בתורה, אזי משום זה לא היה נהרג, ורק כיון שודאי לא יהיה לו קנין בתורה, שוב אין לו זכות קיום. כיון שודאי יהרוג אח"כ, אך לו לא היה משכח תלמודו, אזי היה לו זכות קיום משום התורה שיכול לקנות, ולא היה נהרג אלא בזמן שהרג, ולא היו הורגים אותו ע"ש סופו. ולכן הוצרך הירושלמי לזה שסופו משכח תלמודו, דאין לו זכות קיום משום התורה שלומד כיון שמשכח תלמודו, ולכן נענש על שם סופו, וכמו שנתבאר.

ועצם דברי הגמ' דבן סורר ומורה נדון על שם סופו, והכוונה כאמור דכיון שהוא שקוע בגשמיות לא יוכל לפרוש, ואם לא ימצא לימודו ודאי ילסטם את הבריות. ולפי"ז יתבאר מה דאיתא בגמ' סנהדרין (עא ע"ב), אכל דבר עבירה אינו נעשה בן סורר, ואמרו בגמ' וטעמא מאי אמר קרא איננו שומע בקולנו ולא בקולו של מקום. ופרש"י מיעוטא הוא ולאפוקי האי דאף בקולו של מקום איננו שומע. ולכאורה צ"ב טעם הדין, ולפי האמור נראה דרק אם מקפיד לאכול כשר אזי אין סיכוי שיפרוש, דהרי הכל כשר והוא נבל ברשות התורה כלשון הרמב"ן ריש פ' קדושים, וא"כ אין סיכוי שיחזור מהרגלו, אך אם אכל בשר שיש עבירה באכילתו, שוב יש סיכוי שישוב בתשובה שהרי עשה עבירה, ולכן אין כאן נדון ע"ש סופו.

במצות טעינה

לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם, הקם תקים עמו (דברים כב, ד). וכתב רש"י ז"ל: "זו טעינה להטעין משאוי שנפל מעליו", וכוונת רש"י לכאורה לדייק דכיון דאירי בטעינה,

א"כ מה הכוונה נופלים בדרך, וע"ז פירש שנפל המשאוי מעליו וחייב להטעינו. ויוצא מרש"י דללא שנפל משאוי מעליו אין למצות טעינה, ואף דבלשון החינוך מצוה תקמ"א משמע שאין נפקא מינה שכתב וז"ל: שנצטוינו לעזור את אחינו כשהיו צריכים לתת המשא על הבהמה או על האיש ואין מי שיעזרם על הדבר וכו'". אך בלשון החינוך בכותרת המצוה כתב לטעון המשא שנפל עם חבירו ומשמע כרש"י, ורק דצ"ב דמה צריך שיהיה משא שנפל.

ובזה צריך לבאר דרק באופן שהיה הדבר בלתי צפוי מראש אלא שנפל המשאוי אז חייב לטעון, אך אם אדם עומד לטעון בהמתו ולא שכר פועלים ורוצה להעזר בחבירו זה אינו בכלל המצוה. דאדרבה ידאג בעצמו להביא פועלים לטעון, ומה שרוצה לחסוך שכר פועלים הטוענים, זה אינו מחייב את חבירו להיות במקום פועל, ורק כשנפל משאוי בדרך והבעלים נשאר תקוע במצב בלתי צפוי, וזקוק כעת לסיוע לטעון חזרה את המשא, בזה יש למצות טעינה.

ובדעת הרמב"ם חזינא חידוש בגדר מצות טעינה, דבפי"ג מהל' שמירת נפש הל' א' כתב למצות פריקה כשהבהמה רובצת תחת משאה, ובהל' ב' כתב וז"ל: "ולא יפרוק ויניחנו נבהל, אלא יקים עמו ויחזיר ויטעון משאו מעליה, שנא' הקם תקים עמו זו מצות עשה אחרת וכו'" עכ"ל.

ומשמעות דבריו דמצות טעינה היא כהמשך לפריקה שאחר שפרק יחזור ויטעון, וזה שכתב הרמב"ם שזה מצוה אחרת, דאף דהוי כהמשך לפריקה, מ"מ נחשב מצוה נוספת. וגדר הדין הוא דאחר האירוע שרביץ החמור תחת משאו גורם זה בהלה לבעלים ויכול להסתכן, ולכן צריך להשאר עמו ולטעון לו את המשא. והיינו דרק באופן שאחר האירוע של פריקה הוא נבהל אזי יש חיוב לסייעו, וזה מהל' שמירת נפש, ולכן כתב הרמב"ם להלכות פריקה וטעינה בתוך הל' שמירת נפש. והיוצא מדבריו דעצם הדבר שנפל המשא וצריך לטעון, זה אינו מחייב לטעון דהרי אין כאן שמירת נפש, ורק אחר שרובצה הבהמה תחת משאה, והיה הבעלים נבהל מהאירוע, אזי צריך אחר הפריקה להשאר ולעזור לו גם לטעון.

והיוצא מהדברים דלכו"ע אין מצות טעינה באופן שלא דאג בעה"ב לפועלים, וכעת צריך שיעזרו לו, דזה אינו בכלל מצות טעינה, ורק כשקרה זה בדרך באופן בלתי צפוי שצריך כעת לטעון, בזה יש לחיוב טעינה. וזהו כאמור כוונת דברי רש"י דאיירי שנפל המשאוי מהחמור, ובדעת הרמב"ם נוסף דבר חידוש, שרק טעינה אחר פריקה במצב שהבעלים נבהל ועלול לבוא לידי סכנה שם חייב לטעון אחר הפריקה, וזהו מהל' שמירת נפש. אבל בציור רגיל שנפל המשא וצריך לטעון, שאין כאן ענין של נבהל ועלול להסתכן, בזה אין מצות טעינה.

והדברים מבוארים גם בדברי הרמב"ם בסוף פי"ג מהל' שמירת נפש, שכתב שם שיש חיוב פריקה וטעינה ברשע שלא עשה תשובה, וז"ל: "ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לפרוק ולטעון עמו, ולא יניחנו נוטה למות שמא ישתה בשביל ממונו ויבא לידי סכנה, והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים ובין צדיקים, מאחר שהם נלויים אל ד' ומאמינים בעיקר הדת וכו'", עכ"ל. וכוונת הרמב"ם, דכאן לא איירי במצב של פיקוח נפש, דזה פשוט דיש חיוב הצלת נפש גם ברשעים, אלא איירי בענין שמירת נפש שעלול לבא לידי סכנה, ובזה חידש הרמב"ם דגם על נפשות רשעים הקפידה התורה שלא יבואו לידי סיכון, ולכן יש חיוב פריקה וטעינה גם ברשעים, כדברי הרמב"ם שהביא הפסוק, חי אני נאום ד' אלקים כי לא אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה. (והארכנו בענין זה יותר בספרנו מנחת רפאל ב"מ ס' ל' יעו"ש).

BELOW IS AN ENGLISH ADAPTATION OF THIS WEEKS' PARSHA PREVIEW WHICH CAN BE HEARD LIVE EVERY WEDNESDAY AT 2:15 PM

Elul: The Journey from Brain to Heart

Harav Hagaon Yosef Elefant Shlita

The Gemara (Megillah 17b) discusses the order of Shemoneh Esrei, and wonders why the berachah of binah, אֶתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת, is juxtaposed with the berachah of teshuvah, הֲשִׁיבֵנו אֲבִינוּ לְתוֹרָתְךָ. To answer this question, the Gemara brings a passuk in Navi that links the two concepts: וּלְבָבוֹ יִבִּין וְשָׁב וּרְפָא לוֹ. The words וּלְבָבוֹ יִבִּין mean that a person's heart will understand, meaning that he will have binah, while וְשָׁב וּרְפָא לוֹ signifies that he will do teshuvah and be healed.

That's why there's a connection between daas and teshuvah. The Maharsha there explains that if a person who has daas, he realizes what is a cheit, what damage a cheit causes, and before Whom the person did the cheit – and that's the וּלְבָבוֹ יִבִּין, אֶתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת. When a person has daas and binah, he understands what he did, and then he can do teshuvah.

Perhaps we can suggest another approach.

The Ramban in Parshas Eikev explains the passuk שִׁיחִיה לִבְבֶּכְךָ וּמַלְתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְבֶּכְךָ as follows: לְדַעַת הָאֵמֶת. Evidently, there is a covering over the heart, and when the person does "milah" on his heart and removes the blockage, the heart knows the truth.

It's interesting that the Ramban attributes knowledge of the truth to the heart, since we generally assume that emes is an intellectual concept. What does it have to do with the lev?

The Gemara teaches (Yoma 39a): עֵבִירָה מִטְּמֵמָת לְבֹו שֶׁל אָדָם, שְׁנֵאֵמַר וְלֹא תִטְמָאוּ בָהֶם וְנִטְמַמְתֶּם בָּם אֶל לִבְבוֹתְכֶם וְנִטְמַמְתֶּם. An aveirah causes a person's heart to become blocked – metumtam, farshtupt – which we derive from the phrase וְנִטְמַמְתֶּם בָּם, which the Gemara says we can be read not as וְנִטְמַמְתֶּם, but as וְנִטְמַמְתֶּם.

We would think this means that if a person does an aveirah, there's some sort of tumah, some sort of ruchniyusdike deterioration or contamination that happens to him, and his sensitivities, his emotional awareness, becomes blocked. Then, he loses his

sensitivity for ruchniyus, for Torah, for avodas Hashem.

But Rashi there gives a different explanation. An aveirah, he explains, is אוֹטְמַת וְסוֹתְמַת מִכָּל חִכְמָה – it blocks and closes off the heart so that no chochmah can enter.

Rashi is saying that the main spiritual damage of an aveirah is that it obstructs the person's heart from absorbing chochmah. Why is that?

Rashi is teaching a fundamental lesson here: The essence of a human being is his ability to use his seichel, his daas, to control himself and be the master over his own heart. Indeed, the sefarim state the word melech is an acronym for moach, lev, and kaved, conveying that the moach has to rule over the lev. That's the real malchus.

The Loss of the Essence

The knowledge that a person possesses has to enter his heart and permeate his reality and daily life. When Rabbeinu Yonah speaks about charatah, he says that a dramatic part of charatah is to realize that the Eibishter gave me a neshamah, and granted me the seichel to rule over myself.

That's the essence of humanity, and that's the whole purpose of creation. And, he continues, and now that I didn't use my neshamah – which is my seichel – to control myself, lamah li chaim? What meaning does my life have?

The essence of a human being is that Hakadosh Baruch Hu gave him a neshamah: וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמָת חַיִּים. On the words וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נְשָׁמָת חַיִּים, Rashi says that a person's being formed in Hashem's image is manifested in his intellect, his ability to understand: להבין ולהשכיל. That's the articulation and the expression of the tzelem Elokim in a human being. That's the essence of humanity, and that's the godliness inside a person.

The Eibishter gave you seichel to help you channel and harness all your kochos in the right way – and

BELOW IS AN ENGLISH ADAPTATION OF THIS WEEKS' PARSHA PREVIEW WHICH CAN BE HEARD LIVE EVERY WEDNESDAY AT 2:15 PM

that's the nekudah of Godliness in a person. The sheleimus of a human being is that he uses the tzelem Elokim and the seichel it gives rise to, in the correct way. If he doesn't, then, as Rabbeinu Yonah declares, lamah li chaim? So seichel is not just an added tool or an extra darga. The essence of the human being is to have seichel and use it for the right purposes.

When a person does a cheit, at the forefront of his wrongdoing is that he didn't use seichel, and didn't follow the emes of the tzelem Elokim inside of him. The damage of a cheit, as Rashi says, is that it blocks chochmah, which would perhaps naturally enter a person's heart, from penetrating it.

Restarting the Flow

We can now understand what the Ramban is expressing when he says that *ומלתם את ערלת לבבכם* means that the lev will be open to know the truth. There is the truth, and then there is the truth running a person's life – that he lives what he knows, he feels what he knows, he strives for what he knows: *וידעת היום והשבת אל לבבך*. That's taking the orlah off the lev, taking off the blockage and letting the chochmah enter so that the heart should know the emes. It's not enough for the brain to know the emes; the heart needs to know it as well.

This is the basis of the entire Mussar movement. R' Yisrael Salanter started it in order to address this challenge of a person knowing the emes but not feeling or acting on it. Mussar enables a person to constantly remind his body, his lev, his emotional system, his retzonos, and his base desires what the emes is.

So now we have a new understanding of what the Gemara in Megillah means when it cites the passuk *ולבבו יבין ושוב ורפא לו* to explain why the berachah of binah immediately precedes that of teshuvah. According to the Maharsha's explanation, the passuk specifies *יבין* because the person who has daas recognizes what the significance of a cheit is. Rashi in Yoma, however, is teaching that the damage caused by a cheit is that it stops chochmah from entering the heart. The tikkun and teshuvah for a cheit, then, is that the chochmah goes back into the heart: *ולבבו יבין*. That's why the passuk specifically mentions the heart – because we're not talking about acquiring knowledge that you don't already possess, we're talking about existing knowledge penetrating your heart.

Teshuvah reconnects the heart to the binah. It's not just the brain that holds the knowledge, it's the heart as well, and then, the person can do teshuvah: *ונשוב ורפא לו*. The Baal HaTurim says, on the passuk in Parshas Nitzavim *ומלתם את ערלת לבבכם ואת לבבכם* and *ואת לבבכם* have the roshei teivos "Elul." And the avodah of Elul is *ומלתם את ערלת לבבכם*, getting our daas to penetrate and sink in.

The milah of the lev involves connecting what we know is right to our daily lives. And during Elul, there's siyatta d'Shmaya to do it. That's really the avodah of learning mussar. That's the lesson of *ולבבו יבין ושוב ורפא לו*.

A gut gebentcht yahr.